بررسی تجربی پایداری گرمایی تیتانیوم دیاکسید با استفاده از مواد دوپه شونده و سیلیکا به عنوان پایه کاتالیستی در دماهای بالا

*صلف جوادی پورافسری، مجید احمدلوی داراب**، علیقلی نیایی* دانشکده مهندسی شیمی و نفت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

چکیده: یکی از روش های از بین بردن آلودگی های مواد آلی فرار موجود بر روی سطح کاشی ها استفاده از نانو کاتالیست نوری تیتانیوم دی کسید و پوشش آن بر روی سطحها می باشد. این پوشش دهی ترجیحا در دمای بالاتر از هزار درجه سلسیوس انجام می پذیرد. تیتانیوم دی اکسید به علت تغییر فاز در دماهای بالاتر از هزار درجه سلسیوس نمی تواند خاصیت کاتالیست نوریی خود را حفظ کند. در این پژوهش تجربی، نانوساختار تیتانیوم دی اکسید بر پایه سیلیکا با یون های نیکل و نیتروژن دو په شد که روشی خیلی ساده و اقتصادی می باشد. ان نوساختار استفاده شد. تا دمای ℃ ۲۵۰۰ کلسینه شد و از فناوری های MEکه در این پژوهش تجربی، نانوساختار تیتانیوم دی اکسید بر پایه تا دمای ℃ ۲۵۰۰ کلسینه شد و از فناوری های MEکه روشی خیلی ساده و اقتصادی می باشد. نانوساختار استفاده شد. تعیمه ها نشانگر پایداری گرمای نانوساختار در دمای ℃ ۲۵۰۰ می باشد. با استفاده از دو پانت و بر پایه سیلیکا، تغییر فاز آناتاز به روتایل تیتانیوم دی اکسید در دماهای بالا به تعویق می افتد. فاز آناتاز تیتانیوم دی اکسید دو په شده دو جزئی (نیکل، نیتروژن) تا دمای ℃ ۲۰۰۷ پایداری از خود نشان می دهد. برای پایدار بودن در دامای بالاتر، از ۲ فناوری گوناگون استفاده شده است. در دمای ℃ ۲۰۰۰ مقدار فاز آناتاز تیتانیوم دی اکسید دو په شده خصور سیلیکا، ۲۸۰۰ گری استفاده شده است. در دمای ۲۰ مقدار فاز آناتاز تیتانیوم دی اکسید دو په شده ۲۵ ۲۰۱۰ حدود ۶۸۰ زمان زاتر مشاهده می شود.

واژ گان کلیدی: پایداری گرمای تیتانیوم دی کسید، دماهای بالا، کلسیناسیون، پایه کا تالیستی سیلیکا، دو په، نیکل، نیتروژن

KEYWORDS: TiO₂ thermal stability; High temperature; Calcination; Silica-based catalysis; DuPont; Nickel; Nitrogen

مقدمه

مصالح ساختمانی در دهه گذشته بسیار مورد توجه قرار گرفته است. افزودن تیتانیوم دیاکسید موجب حذف آلایندهها از آب و هوا و همچنین بهوجود آمدن ویژگیهای خود تمیز شوندگی در این مصالح میشود. میتوان کاتالیستهای نوری را در ساختار مصالح ساختمانی شناخته شده همچون بتون، کفپوش پیاده روها، رنگها، سیمان و گچ وارد کرد. از خاصیت خود تمیز شوندگی تیتانیوم امروزه مقررات محیطزیستی، دولتها را برای اتخاذ استراتژیهای نوینی برای حذف آلایندههایی که اثرهای زیان باری بر روی سلامتی حیوانها و انسانها دارند تحت فشار قرار میدهند [۱]. یکی از روشهای بسیار مؤثر برای رسیدن به این هدف استفاده از کاتالیستهای نوری میباشد. به کار بردن مواد با خاصیت کاتالیست نوری مانند نانوذرههای تیتانیوم دی اکسید در ساختار

* عهدهدار مکاتبات

⁺Email: mahmadlouydarab@tabrizu.ac.ir

دیاکسید می توان در تولید کاشی های خود تمیز شونده استفاده کرد. اما از سویی چون در خط تولید بیش تر کاشی ها دما بسیار بالا است، برای این که در خط تولید کارخانه های تولید کاشی تغییری ایجاد نشود باید پایداری گرمای تیتانیوم دی اکسید را افزایش داد [۲].

آلاینده های هوا در محیط درونی به طور عمده شامل اکسیدهای نیتروژن، ترکیبهای آلی فرار و سایر ذرهها هستند. این آلايندهها از منابع گوناگونی مانند احتراق، مصالح ساختمانی و محصول های مصرفی ساطع می شوند. بسیاری از ترکیب های آلی فرار به عنوان ترکیبهای سمی و سرطانزا شناخته میشوند. اکسایش فوتوکاتالیستی به دو دلیل یکی از گزینههای مؤثر برای بهبود کیفیت هوای درون ساختمان است. اول این که اکسایش فوتوکاتالیستی میتواند بسیاری از آلایندههای آلی را به ترکیبهای بی ضرر معدنی مانند CO2 و H2O تبدیل کند و دوم این که غلظت آلایندهها در محیطهای درونی بسیار کم است [۳]. از این رو، فرایند رفع آلودگی توسط فوتوکاتالیستها را میتوان برای مدت زمان طولانی حفظ کرد. مواد و مصالح ساختمانی که با هدف از بین بردن ناخالصیهای موجود در هوا در محیط درونی بیشتر مورد استفاده قرار می گیرند دارای رنگهای کاتالیستی نوری می باشند که شامل بایندرهای گوناگونی مانند آهک، سیلوکسان پلی اورگانیک، سل ژل سیلیکا و بایندرهای آلی هستند.

مگوس و همکاران کارایی حذف آلودگی توسط تیتانیوم دیاکسید را در یک پارکینگ سرپوشیده آزمایش کردند. محوطه پارکینگ سرپوشیده ساخته شده توسط گازهای خروجی از اگزوز خودرو در طول دوره آزمایش آلوده شد. به محض این که سامانه به حالت پایدار رسید، لامپ فرابنفش به مدت ۵ ساعت روشن شد. تیجهها نشان داد که اکسایش فوتوکاتالیستی گازهای اکسیدهای نیتروژن چشمگیر بوده، بهطوری که حذف کاتالیست نوریی ON و NO2 به ترتیب ۱۹٪ و ۲۰٪ گزارش شد [۴].

در سالهای اخیر دوپه کردن فلزها و غیر فلزها در ساختار تیتانیوم دیاکسید (تیتانا) بیشترین پژوهشها را به خود اختصاص داده تا با این کار بتوانند از خاصیت تیتانا در نور مرئی برای حذف مواد آلی استفاده کنند [۵]. این کار باعث افزایش مساحت سطح، جذب بیشتر آلایندهها روی سطح کاتالیست نوری و ورود تیتانا به نور مرئی میشود. در صنعت کاشی سازی با یک مشکل بزرگ روبهرو هستند و آن این که تیتانا در دماهای بالاتر از ۱۰۰۰ درجه سلسیوس به علت تغییر فاز نمیتواند خاصیت کاتالیست نوری خود

را حفظ کند و برای این که بتوان از نانومواد تیتانا دارای خاصیت خود تمیز شوندگی استفاده کرد باید تیتانا را در دماهای بالا در فاز آناتاز حفظ کرد تا خاصیت خود تمیز شوندگی نیز حفظ شود.

ساختار الکترونی نیمهرساناهایی مانند ${
m TiO_2}$ شامل یک نوار ظرفیت ${
m VB^1}$ پرشده و یک نوار رسانایی ${
m CB^2}$ خالی میباشد. برای ایجاد الکترون– روزنه در ساختار کاتالیست نوری باید انرژی تابش بزرگتر از انرژی شکاف کاتالیست نوری باشد. ${
m h^+}$ *a* تولید شده برای پیش بردن واکنشهای شیمیایی باید شرایط زیر را داشته باشند [۶]: الف) برای ایجاد ${
m h^+}$ *a* در ساختار کاتالیست نوری انرژی تابشی باید بزرگتر از انرژی شکاف کاتالیست نوری باشد.

ب) پتانسیل ردوکس ⁻e[،] +h(یعنی موقعیت CB و VB) مناسب برای ایجاد فرایندهای ردوکس باشد.

ج) سرعتهای واکنشهای ردوکس برای جلوگیری از باز ترکیب مجدد e^{-} و ^{+}h به حد کافی زیاد باشد.

تعدادی از این جفت الکترون روزنه در عرض چند نانوثانیه با هم ترکیب شده و گرما آزاد می کنند. الکترونهای ایجاد شده، ماده آلی جذب شده را احیا می کنند و یا O2 جذب شده بر سطح واکنش داده و آنها را به رادیکالهای آنیون سوپراکسید -O2 احیاء می کنند. روزنههای به دست آمده می توانند آب را جذب کرده و آنها را به رادیکالهای هیدروکسیل اکسید کنند. آنها به همراه سایر اکسیدکنندهها (رادیکالهای پراکسید)، مواد آلی را تخریب نوری می کنند. مطابق با آن چه گفته شد واکنش های مربوطه در سطح نیمه هادی که موجب تخریب مواد آلی می شوند می توانند به شرح زیر باشند:

$$TiO_2 + h\upsilon(UV) \rightarrow TiO_2(e_{CB}^- + h_{VB}^+)$$
 N-N

$$h_{VB}^{+} + e_{CB}^{-} \rightarrow heat(recombination)$$
 $\Upsilon - \Upsilon$

$$TiO_2(h_{VB}^+) + H_2O \rightarrow TiO_2 + H^+ + OH$$
 $\Upsilon - 1$

$$TiO_2(h_{VB}^+) + OH^- \rightarrow TiO_2 + OH^-$$

$$TiO_2(e_{CB}^-) + O_2 \rightarrow TiO_2 + O_2^{\bullet-}$$
 $\Delta - 1$

$$O_2^{\bullet-} + H^+ \rightarrow HO_2^{\bullet}$$
 9-1

$$R+ OH \rightarrow reduction Product$$

$$R + h_{VB}^+ \rightarrow Oxidation \ \Pr{oducts} \qquad A-Y$$

$$R + e_{CR}^{-} \rightarrow \text{Re duction Pr oducts}$$
 $9-1$

(1) Valence band

(Y) Conduction band

۷-۱

رادیکال هیدروکسیل بهدست آمده یک عامل اکسیدکننده قوی است که میتواند بیشترین ترکیبهای آلی را به محصولهای نهایی معدنی اکسید کند. همان گونه که گفته شد ساختار الکترونی نیمهرساناهایی مانند TiO2 شامل یک نوار والانس پرشده و یک نوار رسانایی خالی میباشد. زمانی که انرژی فوتون معادل و یا بیشتر از انرژی شکاف طیف نیمهرسانا باشد یک الکترون از نوار والانس به نوار رسانایی منتقل میشود و یک روزنه در نوار والانس برجای میگذارد. با توجه به انرژی شکاف طیف TiO2، نوری با طول موج کمتر از ۳۹۰ نانومتر قادر به برانگیخته کردن کاتالیست TiO2 میباشد.

هارينو و همكاران با سنتز كردن محلول هاى TiOSO4 و تترااتیل ارتوسیلیکات توسط فرایند هیدرولیز در شرایط هیدروترمال تیتانا تولید نمودند که تا دمای C° ۱۳۰۰ پایداری گرمایی داشت ولي روش سنتز کردن دي اکسيد تيتانيوم و پايدار نمودن آن که توسط *هارینو* و همکاران ارایه شد پرهزینه و زمان بر بود [۲]. *هانگ* ژانگ و همکاران تیتانیوم دی اکسید تجاری را با نیکل در نسبتهای گوناگون دویه کرده است. سپس ماده بهدست آمده را در دمای C° ۳۵۰ کردند که بهترین مقدار برای دوپه کردن نیکل را ۲ درصد مولی گزارش دادند. نویسندگان گزارش کردند که با افزایش مقدار دوپه بلوريته كاهش مي يابد [٨] . مكدالنا ژنوس و همكاران فعاليت فوتوکاتالیستی حذف رنگدانه آلی در محیط آبی توسط نمونههای سیمانی دارای نیتروژن و کربن و اصلاح شده با تیتانیوم دی کسید، تحت تابش فرابنفش را بررسی کردند. مشخص شد که نمونهها کارایی و فعالیت فوتوکاتالیستی بالاتری را به نسبت نمونههای دیگری که شامل تیتانیوم دیاکسید نیستند دارا میباشند [۹]. *کاسترو* و همکاران تیتانیوم دیاکسید را در شرایط هیدروترمال ملايم و با استفاده از پيش ماده TiCl₃ تهيه كردند. با اين روش تا دمای C° ۱۰۰۰ فاز آناتاز تیتانا پایداری گرمایی نشان داد. با افزایش دما تیتاناز فاز آناتاز به فاز روتایل تغییر فاز داد [۱۰]. حسینی و همکاران کاتالیست نوری روی اکسید و تیتانیوم دی کسید را به روش سل-ژل سنتز کردند. سنتز کاتالیست نوری با استفاده از پیش ماده تیتانیوم دیاکسید، روی کلرید، استیک اسید و ایزوپروپانول انجام شد نسبت درصد مولى كاتاليست نورى روى به پيش ماده تیتانیوم دیاکسید ۱ به ۳ بود. نانوساختار تولید شده در دمای C° ۱۰۰ به مدت ۶۰ دقیقه در آون خشک شد و در دمای [°] ۵۰۰ در درون کوره کلسینه شد. آنالیز پراش اشعه ایکس تهیه شده نشان از عدم تغییر فاز آناتاز تیتانیوم دی کسید در ساختار کاتالیست نوری داشت.

سرانجام پژوهشگران خاصیت کاتالیست نوری نانوساختار را روی سطح کاشی بررسی کردند [۱۱]. *دوکمن* و همک*اران* به مطالعه بر روی ساختمانهای خودتمیزشونده پرداختند که که عمدتا بر پایه کاربرد نانوذرههای تیتانا بودند. آنها برای دستیابی به بیش *ترین* بازده خودتمیزشوندگی در بیرون ساختمان از نانوساختار تیتانا به صورت آناتاز و اندازه ذرههای در حد نانومتر استفاده کردند. برای تعیین خاصیت خودتمیزشوندگی از متیلن بلو استفاده شد. نتیجههای دستگاه میکروسکوپ الکترونی روبشی نشان داد که اندازه ذرهها زیر بزرگ تر شدن اندازه ذرهها و تغییر فاز آناتاز به روتیل شد [۱۲]. جمع بندی مطالعههای پیشین حاکی از آن است که یا از روشهای گران قیمت برای تولید تیتانیوم دی اکسید پایدار در دماهای بالا استفاده شده است و یا این که پایداری تیتانیوم دی اکسید در دماهای

بنابراین هدف اصلی از این پژوهش تجربی، حفظ پایداری تیتانیوم دی کسید دوپه شده تا دماهای بالاتر از C ۱۰۰۰^oC میباشد. برای رسیدن به این هدف نخست تیتانیوم دی کسید با نیکل و نیتروژن دوپه خواهد شد تا مقداری پایداری گرمایی آن افزایش یابد. سپس به تیتانیوم دی کسید مقداری سیلیکا افزوده خواهد شد تا دوباره پایداری گرمایی تیتانیوم دیاکسید تا دماهای بالاتر که مورد نظر است برسد. بدین منظور در طی یک مطالعه سیستمتیک و جامع، پایداری ساختار نانوکاتالیست نوری با استفاده از دوپه دو جزئی و پایه سیلیکا که در دمای ۲۰۰ و ۸۰۰ و ۱۱۰۰ و ۲۵۰ X در كوره الكتريكي كلسينه مي شود مورد مطالعه قرار مي گيرد. براي آنالیز نانوساختار از فناوریهای FT-IR ، XRD ، SEM و TGA استفاده می شود. همان گونه که اشاره شد، با استفاده از دویانت و سیلیکا، تغییر فاز آناتاز به روتایل در دماهای بالا به تعویق میافتد که دارای کاربردهای صنعتی از جمله در پوشش دهی سطحها با کاتالیستهای نوری دارای خاصیت خود تمیزشوندگی اهمیت زیادی دارد و محیطزیست را به علت عدم استفاده از شویندههای شیمیایی محفوظ میدارد، میباشد [۱۴]. از اهداف اصلی و مهم دیگر این پژوهش بررسی امکان تولید نانوساختار تیتانا با یک روش ساده و ارزان با استفاده از مواد اولیه موجود در سطح کشور و همچنین بومی سازی آن با استفاده از امکانات و دستگاههای موجود می باشد.

بخش تجربي

دی اکسید تیتانیوم با درجه خلوص ۹۹/۹٪ به همراه نیکل نیترات،

شکل ۱ – A) نتیجههای آنالیز پراش اشعه ایکس تیتانیوم دیاکسید دوپه شده در دمای ۷۰۰ درجه سلسیوس، B) نتیجههای آنالیز پراش اشعه ایکس تیتانیوم دیاکسید دویه شده در دمای ۸۰۰ درجه سلسیوس، C) تیتانیوم دیاکسید استاندارد [۲۴].

سیلسیوم دی اکسید و اوره از شرکت مرک آلمان تهیه شد. برای دوپه کردن دوجزئی تیتانیوم دی اکسید، ۰/۷۸ درصد مولی نیکل نیترات و ۲/۲۲ درصد مولی اوره (هر دو نسبت به تیتانیوم دی اکسید) در ۱۰۰ میلی لیتر آب مقطر به تیتانیوم دی اکسید افزوده شد. لازم به توضیح است که نیکل مورد نیاز از نیکل نیترات و نیتروژن مورد نیاز از اوره تامین شد. سپس مخلوط به مدت دو ساعت روی همزن مغناطیسی (ساخت کشور آلمان، مدل IKA ICT) همزده شد و پس از آن، به مدت یک ساعت در درون دستگاه فراصوت (ساخت کشور آلمان مدل (Hielscher در دمای ۲^o ۱۰۰ قرار داده می شود تا حلال تبخیر شده و تیتانیوم دی اکسید دوپه شده به حالت پودری شکل به دست آید [۱۶،۱۵].

سيليكا به دليل متخلخل بودن و داشتن سطح ويژه زياد به عنوان یایه کاتالیستی انتخاب شد و با نسبتهای مولی متفاوت ۱ به ۱ و ۱ به ۲ (نسبت به تیتانا) سنتز شد. برای تهیه تیتانای دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبت مولی ۱به ۱، ۰/۴ گرم تیتانیوم دویه شده و ۰/۳ گرم سیلیکا در درون ۱۰۰ میلیلیتر آب مقطر ریخته شد. سپس محلول بهدست آمده روی همزن مغناطیسی به مدت دو ساعت همزده شد و سپس به مدت یک ساعت در درون دستگاه فراصوت قرار داده شد. سپس مخلوط بر روی هیتر در دمای ۱۰۰ درجه سلسيوس قرار گرفته شد تا تيتانيوم دياکسيد دويه شده بر پايه سيليكا بهصورت جامد پودري شكل بهدست آيد. براي تهيه تیتانیوم دی اکسید دویه شده بر پایه سیلیکا با نسبت ۱ به ۲، نیز مطابق همین روش (۰/۵ گرم تیتانیوم دی کسید دوپه شده و همچنین ۰/۷۵ گرم سیلیکا) عمل شد [۱۷] . برای دماهای بالاتر از °C ۱۱۰۰ یعنی برای دمای C° ۱۲۵۰، ۵/۰ گرم تیتانیوم دی کسید دویه شده، نسبت مولی نیکل نیترات به تیتانیوم دی کسید برابر با ۰/۰۱ و نسبت مولی اوره به تیتانیوم دی کسید برابر با ۰/۰۲ [۱۸]. سرانجام برای بررسی عدم تغییر فاز آناتاز و پایداری گرمایی،

نانوساختار ساختار بهدست آمده در دماهای ۲۰۰، ۲۰۰ و و ۲۵ ۱۲۵۰ کلسینه شد. فرایند کلسیناسیون در اتمسفر هوا انجام شد. به همین دلیل، هوا باعث کاهش باند گپ شده است [۲۰،۱۹]. سپس ترکیب به جا مانده با استفاده از آنالیزهای SEM، XRD (SEM) TGA و TF-IR مورد بررسی قرار گرفت.

نتيجهها

آنالیز پراش پرتو ایکس (XRD) برای دیاکسیدتیتانیوم دوپه شده دو جزئی

با استفاده از آنالیز پراش اشعه ایکس (ساخت کشور آلمان مدل PW1730 ،PHILIPS) که در شکل ۱ بخش A نشان داده شده است ویژگی ساختاری تیتانیوم دیاکسید دوپه شده با Ni و N در دمای C^o ۲۰۰ بررسی شد.

همان گونه که نتیجهها نشان میدهند فاز آناتاز، فاز اصلی تیتانیوم دی اکسید است و بیش ترین فاز اکتیو در حذف مواد آلی فرار پس از کلسینه شدن می باشد [۲۱]. فاز آناتاز در ۲۵/۶۵ = ۲۵ و فاز روتایل در ۲۷/۵=۲۹ دیده می شود. بقیه پیکها مربوط به ناخالصیها و بلورهای متفاوت تیتانا می باشد که نشان از تخریب نشدن ساختار کاتالیست نوری می باشد [۲۲]. پیک تیز نشان دهنده بلوری بودن ساختار تیتانا و جابه جایی پیک نشان دهنده حضور مواد دوپه در ساختار تیتانیوم دی اکسید می باشد. دوپه کردن پایداری کاتالیست نوری تیتانیوم دی اکسید می باشد. دوپه کردن پایداری نتیجه فعالیت کاتالیست نوری بهتر و بیش تر صورت می پذیرد [۳۲]. همچنین از شکل ۱ بخش B که نشان دهنده آنالیز پراش پرتو ایکس تیتانیوم دی اکسید دو دمای ی می باشتر و بیش تر صورت می پذیرد ا می نیزه به همچنین از شکل ۱ بخش B که نشان دهنده آنالیز پراش پرتو ایکس تیتانیوم دی اکسید دو به شده در دمای C

شکل ۲ - نتیجههای پراش اشعه ایکس تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا در دمای C° ۱۱۰۰

تیتانیوم دیاکسید استاندارد در شکل ۱ بخش C ارئه شده است [۲۵،۲۴]. با افزایش دما تیتانیوم دیاکسید تغییر فاز داده و از فاز آناتاز به فاز روتیل تغییر ساختار داده است. حضور پیک در ۲۵/۹۵ =۲۵ نشاندهنده فاز آناتاز میباشد که درصد کمی را شامل میشود. بنابراین با مقایسه شکل ۱ بخشهای A و B میتوان نتیجه گرفت که با افزایش دما ساختار تیتانا از فاز آناتاز به فاز روتایل تغییر کرده است [۲۶].

نتیجههای پراش اشعه ایکس برای تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا در دمای ۱۱۰۰ درجه سلسیوس

شکل ۲ نتیجههای پراش اشعه ایکس تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا در دمای C° ۱۱۰۰ را نشان میدهد. با توجه به پیکهای موجود در این آنالیز، مشاهده می شود که حضور پیک در ۲۵/۶۴= ۲۵ نشان دهنده فاز آناتاز می باشد.

از پارامترهایی که باعث پایداری فاز آناتاز می شود می توان به ناخالصی آنیونی – کاتیونی، اندازه ذرهها و اضافه کردن سیلیکا اشاره نمود. که این موارد علاوه بر این که باعث پایداری گرمایی فاز آناتاز می شوند همچنین باعث افزایش خاصیت کاتالیست نوری در جذب و حذف آلایندههای محیطزیستی و مواد آلی فرار نیز می شوند [۲۸،۲۷]. برای بررسی بهتر پایداری گرمایی تیتانیوم دی اکسید، سیلیکا را با دو نسبت مولی متفاوت ۱ به ۱ و ۱ به ۲ به تیتانیوم دی اکسید اضافه نموده اشعه ایکس مربوطه در شکل ۲ نشان داده شده است. همان گونه که از شکل ۲ معلوم می شود کاهش شدت پیک نسبت به شکل ۱ بخش A اضافه کردن پایه کاتالیستی پیک پهن تر شده است که این شرایط نشان از تغییر در اندازه بلورهای کاتالیست نوری می باشد. با

شکل ۳ - نتیجههای پراش اشعه ایکس برای تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبتهای ۱ به۱ در دمای ۲۵۰۰۲

نتیجههای پراش اشعه ایکس برای تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا در دمای ۱۲۵۰ درجه سلسیوس

شکل ۳ الگوی پراش اشعه ایکس مربوط به کاتالیست نوری N:Ni:TiO2/SiO2 میباشد که در آن نسبت مولی تیتانیوم دیاکسید به سیلیکا برابر ۱ میباشد.

کاهش شدت پیک نشان از حضور پایه کاتالیستی در ساختار کاتالیست نوری می باشد. با اضافه کردن پایه کاتالیستی پیک بهتر شده است که این شرایط نشان از تغییر در اندازه بلورهای کاتالیست نوری می باشد. پیک موجود در ۲۵/۵۹ = ۲۵ مربوط به فاز اناتاز می باشد. استفاده از دوپه کردن دوجزئی ساختار کاتالیست نوری، به دلیل اندازه ذرههای کوچک و خاصیت بلوری خوب و سطح بهتر، عملکرد خوبی نسبت به دوپه تک جزئی در واکنش نوری از خود نشان می دهد. چون کاهش باند گپ بهره گیری از نوری از خود نشان می دهد. چون کاهش باند گپ بهره گیری از نور مرئی را امکان پذیر می سازد. در واقع دوپه باعث جلوگیری از دوباره واکنش دادن الکترون – روزنه می شود و الکترون به راحتی به سطح نفوذ کرده و با اکسیژن واکنش می دهد و سرانجام باعث تخریب آلایندهها می شود [۳۵].

شکل شماره ۴ الگوی پراش اشعه ایکس مربوط به کاتالیست نوری N:Ni:TiO2/SiO2 با نسبت مولی ۱ به ۲ میباشد. با توجه به پیکهای موجود در این آنالیز مشاهده میشود که ۲۷=۲۵ مربوط به فاز روتایل بوده که با افزایش دما تیتانیوم دیاکسید پایداری گرمای خود را از دست داده و تغییر فاز داده است. حضور پیک در ۲۵–۲۲ نشاندهنده ناخالصی در ساختار میباشد. با مقایسه شکلهای ۳ و ۴ با یکدیگر میتوان به این نتیجه رسید که کاتالیست نوری N:Ni:TiO₂/SiO₂ با ۱ نسبت مولی ۱ به ۱ دارای پایداری گرمایی بیشتری میباشد [۳۲].

شکل ۴ – نتیجههای پراش اشعه ایکس برای تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبتهای ۱ به۲ در دمای ℃ ۱۲۵۰.

آنالیز طیفسنجی فروسرخ تبدیل فوریه (FT-IR) تیتانیوم دیاکسید دوپه شده دو جزئی بدون پایه سیلیکا پیش از کلسیناسیون

شکل ۵ آنالیز طیفسنجی فروسرخ تبدیل فوریه (ساخت کشور آلمان مدل Brucker, TENSOR 27) بهینهترین کاتالیست نوری دوپه شده دو جزئی N:Ni:TiO₂ بدون پایه سیلیکا و پیش از کلسیناسیون میباشد. پیکهای موجود در بین طول موجهای Ti-O-Ti و Ti-O تو Ti-O در⁻¹ و Ti-O مربوط به پیکهای میباشد. پیک مربوط به ارتعاش پیوندهای O-Ti و Ti-O-Ti میباشد. پیک مربوط به ارتعاش پیوندهای ۱۰۲۶ در منطقه یون نیکل و نیتروژن در ساختار کاتالیست نوری است که متاسفانه روشنی دید خیلی سخت است. وجود پیک در منطقه تیتانیوم (OH-Ti) میباشد. همچنین پیک بهوجود آمده در طول میباشد [۳۳]. در کل نتیجههای گرفته شده از طیف FT-IR نشان میراشد که کاتالیستها به درستی سنتز شدهاند و انتظار این که میواد دوپه شده در ساختار وجود دارد را اثبات میکنند [۳۴].

نتیجهها میکروسکوپ الکترونی روبشی (SEM) تیتانیوم دیاکسید دوپه دو جزئی کلسینه نشده

با استفاده از دستگاه میکروسکوپ الکترونی روبشی (ساخت کشور آلمان مدل TESCAN, MIRA III) بررسی ریختشناسی، اندازه ذرهها، ساختار و چگونگی توزیع ذرهها برای کاتالیستهای نوری سنتز شده، انجام شد. با توجه به شکل شماره ۶ اندازه ذرههای کاتالیست نوری کمتر از ۱۰۰ نانومتر میباشد. همان گونه که از شکل شماره ۶ مشخص است بیشتر ذرهها به صورت کروی در کنار هم قرار گرفتهاند و توزیع ذرهها به صورت یکنواخت است. اما تعداد کمی از ذرهها به هم پیوسته و به صورت کلوخه با شکل کروی دیده میشوند [۳۵،۳۴].

شکل ۵ – نتیجهها و مشاهدههای طیفسنجی فروسرخ تبدیل فوریه برای تیتانیوم دیاکسید دوپه شده با Ni و N بدون پایه سیلیکا پیش از کلسیناسیون.

شکل ۶ – آنالیز میکروسکوپ الکترونی روبشی تیتانیوم دی اکسید دوپه شده توسط نیکل و نیتروژن. A) بزرگنمایی ۲۰۰ نانومتر و B) بزرگنمایی ۱ میکرومتر.

آنالیز میکروسکوپ الکترونی روبشی تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبت ۱ به ۱ مولی در دمای °[°] ۱۲۵۰

همان گونه که در شکل ۷ نشان داده شده است، اندازه ذرههای کاتالیست نوری کمتر از ۱۰۰ نانومتر میباشد. بیشتر ذرهها به صورت کروی شکل و به صورت انباشته و به هم چسبیده در کنار هم قرار گرفتهاند.

آنالیز میکروسکوپ الکترونی روبشی تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبت مولی ۱ به ۲ در دمای ^{C°} ۱۲۵۰

با نگاه به نتیجههای ارایه شده در شکل شماره ۸ آشکار می شود که بیش تر ذرههای کاتالیست نوری به صورت انباشته و به هم چسبیده در کنار هم قرار گرفتهاند. همان گونه که از شکل مشاهده می شود توزیع ذرهها به صورت کلوخهای می باشد. با مقایسه شکلهای ۶۰ ۷ و ۸ با یکدیگر نتیجه گرفته شد که با افزایش دما توزیع ذرهها از حالت یکنواخت خارج شده و به حالت کلوخهای درامدن پیش میرود که با نتیجههای گزارش شده در مراجع همخوانی دارد [۳۸–۳۶]. همچنین با مقایسه شکلهای ۷ و ۸ با

شکل ۷ – آنالیز SEM گرفته شده برای تیتانیوم دیاکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبت مولی ۱ به ۱ در دمای ۲° ۱۲۵۰. A) آنالیز SEM با بزرگنمایی ۲۰۰ نانومتر و B) آنالیز SEM با بزرگنمایی ۵۰۰ نانومتر.

شکل ۸ – آنالیز SEM گرفته شده برای تیتانیوم دی اکسید دوپه شده بر پایه سیلیکا با نسبت مولی ۱ به ۲ در دمای C° ۱۲۵۰. A) آنالیز SEM با بزرگنمایی ۵۰۰ نانومتر و B) آنالیز SEM با بزرگنمایی ۲۰۰ نانومتر.

یکدیگر مشاهده می شود که با افزایش مقدار سیلیکا اندازه ذرهها بزرگتر شده و به صورت کلوخهای به همدیگر چسبیدهاند.

آنالیز گرمایی تیتانیوم دیاکسید بر پایه سیلیکا با نسبت مولی ۱ به ۱

نتیجههای آنالیز گرمایی (ساخت کشور آلمان مدل TA, Q600 به ۱ مربوط به کاتالیست نوری N:Ni:TiO2/SiO2 با نسبت مولی ۱ به ۱ در شکل ۱۱ ارایه شده است. همان گونه که در شکل مشاهده می شود ۱/۸ درصد از وزن کاتالیست نوری در سه مرحله کاهش پیدا کرده است. کاهش وزن تا دمای ۲۶۰ درجه سلسیوس مربوط به از دست دادن آب و الکل موجود در ساختار کاتالیست نوری است [۳۹]. در مرحله دوم، کاهش وزن به سوختن مواد آلی و تخریب گروهای هیدروکسیل و در نتیجه تشکیل کاتالیست نوری مربوط می شود. در مرحله سوم، کاهش وزن به تغییر ساختار کاتالیست نوری از بی شکل به حالت بلوری است اما تغییر فاز آناتاز به روتایل اتفاق نیافتاده است. لازم به توضیح این که هیچ نوع پیکی در شکل ۹ مشاهده نمی شود. در صورت مشاهده پیک فرض بر تغییر فاز از آناتاز به روتایل می باشد. آنالیز گرفته شده تا دمای ۲[°] ۱۰۰۰ می باشد که نتیجههای بهدست آمده مطابقت خوبی با نتیجههای اشعه پراش ایکس دارد [۴۰].

شکل ۹ - آنالیز گرمایی کاتالیست نوری تیتانیوم دیاکسید بر پایه سیلیکا با نسبت مولی ۱ به ۱ در دمای ۲° ۱۰۰۰.

نکته قابل ذکر در منحنی آنالیز گرمایی این است که با توجه به این که این آنالیز در محیطی که دارای آرگون (۵۰ ٪) و هوا (۵۰٪) بود انجام شده است روند افزایشی مشاهده شده پس از دمای ۴۵۰ درجه سلسیوس به علت واکنش نمونه با هوا میباشد [۴۱].

نتيجهگيري

یکی از روشهای از بین بردن آلودگیهای مواد آلی فرار موجود بر روی سطح کاشیها استفاده از نانوکاتالیست نوری تیتانیوم دیاکسید و پوشش آن بر روی سطح میباشد. این پوشش دهی ترجیحا در دمای بالاتر از هزار درجه سلسیوس انجام می پذیرد. تیتانیوم دی اکسید به علت تغییر فاز در دماهای بالاتر از هزار درجه سلسيوس نمى تواند خاصيت كاتاليست نورى خود را حفظ كند و اين روش را با مشکل روبهرو کرده است. با تغییر ساختار کاتالیست نوری، تغییر فاز آناتاز به روتایل در دماهای بالا را می توان به تعویق انداخت و باعث بهبود عملکرد کاتالیست نوری تیتانیوم دیاکسید اصلاح شده در دماهای بالاتر از ۱۰۰۰ شد. در این کار پژوهشی پودر نانوکاتالیست نوری تیتانیوم دیاکسید بر پایه سیلیکا با یونهای N و Ni دوپه شد تا بتوان با کاهش باند گپ از خاصیت تیتانا در نور مرئی برای حذف مواد آلی استفاده کرد. این کار باعث افزایش مساحت سطح، جذب بیش تر آلاینده روی سطح کاتالیست نوری و بهره گیری نور مرئی برای تیتانا را فراهم آورد. همچنین این که فناوری استفاده شده از نظر اقتصادی مقرون به صرفه نیز می باشد. نانوساختار بهدست آمده در دمای C° ۱۲۵۰ کلسینه شد و از فناورىهاى SEM، SEM و TGA و TGA براى أناليز نانوساختار استفاده شد که نتیجهها نشانگر پایداری گرمای نانوساختار در دمای دیاکسید دویه شده در عدم حضور سیلیکا، ۸۳ ٪ میباشد ولی در دمای ۸۰۰ درجه سلسیوس به فاز روتایل تبدیل شده است. با آناتاز است. لازم به توضیح است این عمل برای برخی کاربردهای صنعتی از جمله حفظ خاصیت خود تمیز شوندگی آن حین استفاده در پوشش دهی سطحها ضروری است که عدم استفاده از شویندههای شیمیایی را در برای حفظ محیطزیست هموار می سازد.

تاريخ دريافت : 14 / 11 / ۱۳۹۹ ؛ تاريخ پذيرش : ۲۰ / ۱۰ / ۱۴۰۰

°C ۱۲۵۰ می باشد. لازم به توضیح است که تیتانیوم دی اکسید تنها در ناحیه فرابنفش اثر کاتالیستی از خود نشان میدهد. با استفاده از دویانت و بر پایه سیلیکا، تغییر فاز آناتاز به روتایل تیتانیوم دیاکسید 🚽 افزودن پایه سیلیکا در دمای C° ۱۲۵۰ نشاندهنده وجود ۸۶٪ فاز در دماهای بالا به تعویق میافتد. فاز آناتاز تیتانیوم دیاکسید دویه شده دو جزئی (نیکل، نیتروژن) تا دمای C° ۷۰۰ پایداری از خود نشان میدهد. برای پایدار بودن در دماهای بالاتر، از ۲ فناوری گوناگون استفاده شده است. تا دمای ℃ ۱۱۰۰ از ۰/۷۸ درصد مولی یون نیکل و ۲/۲۲ درصد یون نیتروژن و نسبتهای ۱ به ۱ و ۱ به ۲ مولی تیتانیوم دی کسید به سیلیکا استفاده شد. برای دماهای بالاتر از ۱۱۰۰ تا C° ۱۲۵۰ از نسبت مولی ۱ درصد یون نیتروژن و ۲ درصد مولى يون نيكل با ثابت نگه داشتن بقيه نسبتها استفاده شد. نتیجهها نشان داد که در دمای C° ۷۰۰ مقدار فاز آناتاز تیتانیوم

مراجع

- [1] Spengler J.D., Samet J.M., McCarthy J.F., "Indoor Air Quality Handbook", (2001).
- [2] Ho K.Y., "Nanostructured Environmental Catalysts for Carbon Monoxide and Volatile Organic Compounds Removal", Ph.D. Thesis, Hong Kong University of Science and Technology, Hong Kong, (2006).
- [3] Wang S., Ang H., Tade M.O., Volatile Organic Compounds in Indoor Environment and Photocatalytic Oxidation: State of the Art, Environment international., 33(5): 694-705 (2007).
- [4] Maggos T.H., Plassais A., Bartzis J.G., Vasilakos C.H., Moussiopoulos N., Bonafous L., Photocatalytic Degradation of NOx in a Pilot Street Canyon Configuration using TiO₂-Mortar Panels, Environmental Monitoring and Assessment, 136(1-3): 35-44 (2008).
- [5] Janus M., Zatroska J., Czyzewski A., Zając K., Self-Cleaning Properties of Cement Plates Loaded with N, C-Modified TiO₂ Photocatalysts, Applied Surface Science, **330**: 200-206 (2015).
- [6] Fujishima A., Rao T.N., Tryk D.A., Titanium Dioxide Photocatalysis, Journal of photochemistry and photobiology C: Photochemistry reviews, 1(1): 1-21 (2000).
- [7] Masanori H., Ota K., Iwata H., Direct Formation of Anatase (TiO₂)/Silica (SiO₂) Composite Nanoparticles with High Phase Stability of 1300 °C from Acidic Solution by Hydrolysis under Hydrothermal Condition, ACS publication, 16(19): 3725-3732 (2004).
- [8] Zhang H., Xing Z., Zhang Y., Zhenzi Li ., Chuntao L., Zhou W., Ni²⁺ and Ti³⁺ Co-Doped porous Black Anatase TiO₂ with Unprecedented-High Visible-Light-Driven Photocatalytic Degradation Performance, RSC Advances, 5(129): 107150-107157 (2015).
- [9] Hosseini Z.M., Coating of ZnO-TiO₂ Nano Composite on Ceramic Tiles by Sol-Gel and Photocatalytic Property Study, International Color & Coating Congress, (2015).

- [10] Ducman V., Petrovič S.D., Photo-Catalytic Efficiency of Laboratory Made and Commercially Available Ceramic Building Products, *Ceramics International*, **39(3)**: 2981-2987 (2013).
- [11] Khairy M., Zakaria W., Effect of Metal-Doping of TiO₂ Nanoparticles on their Photocatalytic Activities Toward Removal of Organic Dyes, *Egyptian Journal of Petroleum*, 23(4): 419-426 (2014).
- [12] Guerrini G., et al., Use of Photocatalytic Cementitious Materials for Self-Cleaning Applications, Newsletter, (2015).
- [13] Zou H., Wu S., Shen J., Polymer/Silica Nanocomposites: Preparation, Characterization, Properties, and Applications, Chem. Rev., 108: 3893 (2008).
- [14] Pasikhani J.V., Gilani N., Pirbazari A.E, The Effect of the Anodization Voltage on theGeometrical Characteristics and Photocatalytic Activity of TiO₂ Nanotube Arrays, *Nano-Structures & Nano-Objects*, 8: 7–14 (2016).
- [15] Ganesh I., Kumar P.P., Sekhar P.S.C., Radha K., Padmanabham G., Sundararajan G., Preparation and Characterization of Ni-Doped TiO₂ Materials for Photocurrent and Photocatalytic Applications, *The Scientific World Journal*, **2012**: 127326 (2012)
- [16] Furlong D., Sing K., Parfitt G., The Precipitation of Silica on Titanium Dioxide Surfaces: I. Preparation of Coated Surfaces and Examination by Electrophoresis, *Journal of Colloid and Interface Science*, 69(3): 409-419 (1979).
- [17] Xo J., Ao Y.H., Fu D., Yuan C., A Simple Route for the Preparation of Eu, N-Codoped TiO₂ Nano Particles with Enhanced Visible Light-Induced Photocatalytic Activity, J. Colloid Interface Sci., 328(2): 447–451 (2008).
- [18] Banerjee S., Dionysiou D.D., Pillai S.C., Self-Cleaning Applications of TiO₂ by Photo-Induced Hydrophilicity and Photocatalysis, *Applied Catalysis B: Environmental*, **176**: 396–428 (2015).
- [19] Chand R., Obuchi E., Katoh K., Nath Luitel H., Nakano K., Enhanced Photocatalytic Activity of TiO₂/SiO₂ by the Influence of Cu-Doping under Reducing Calcination Atmosphere, *Catalysis Communications*, **13(1)**: 49-53 (2011).

[۲۰] وهابزاده پسیخانی ج.، گیلانی ن.، ابراهیمیان پیربازاری آ.، بررسی عملکرد کاتالیست نوریی نانولولههای هم راستای تیتانیوم دی اکسید در محلولهای آلاینده آلی دارای هیدروژن پراکسید، *نشریه شیمی و مهندسی شیمی* /یر/ن، **(۴)۳۶:** ۱۳۷ تا ۱۴۴ (۱۳۹۶).

- [21] Fagan R., Mcormack E.D., Hinder S., Pillai C.S., Improved High Temperature Stability of Anatase TiO2 Photocatalysts by N, F, P Codoping, *Materials & Design*, 96: 44-53 (2016).
- [22] Kang C., Jing L., Guo T., Cui H., Zhou J., Fu H., Mesoporous SiO₂-Modified Nanocrystalline TiO₂ with High Anatase Thermal Stability and large Surface Area as Efficient Photocatalyst, *The Journal of Physical Chemistry C*, **113(3)**: 1006-1013 (2008).
- [23] Binas V., Venieri D., Kotzias D., Kiriakidis G., Modified TiO₂ based Photocatalysts for Improved Air and Health Quality, *Journal of Materiomics*, 3(1): 3-16 (2017).

[۲۴] بشارتی سیدانی ع.، غلامی م.ر.، تخریب فوتوکاتالیستی یک نمونه رنگ آزو به کمک نانو کامپوزیتهای بر پایه TiO₂ اصلاح شده با فلزهای Pd ،Pt و Ni، *نشریه شیمی و مهندسی شیمی ایران*، (**۱)۳۴:** ۳۹ تا ۱۹۹ (۱۳۹۴).

- [25] Wei X., Zhu G., Fang J., Chen J., Synthesis, Characterization, and Photocatalysis of Well-Dispersible Phase-Pure Anatase TiO₂ Nanoparticles, *International Journal of Photoenergy*, 2013: 726872 (2013).
- [26] Teixeira da Fonseca Bruna, Elia E., Siqueira Júnior J.M., de Oliveira S.M., Castro K.L.d.S., Ribeiro E.S., Study of the Characteristics and Properties of the SiO₂/TiO₂/Nb₂O₅ Material Obtained by the Sol–Gel Process, *Scientific Reports.*, **11(1)**: (2021).
- [27] Baheiraei N., Moztarzadeh F., Hedayati M., Preparation and Antibacterial Activity of Ag/SiO2 Thin Film on Glazed Ceramic Tiles by Sol–Gel Method, *Ceramics international*, 38(4): 2921-2925 (2012).
- [28] Leyland N.S., Carroll J.P., Browne J., Hinder S.J., Quilty B., Pillai S.C., Highly Efficient F, Cu Doped TiO₂ Anti-Bacterial Visible Light Active Photocatalytic Coatings to Combat Hospital-Acquired Infections, *Scientific reports*, 6: 24770 (2016).
- [29] Huang W.F., Raghunath P., Computational Study on the Reactions of H₂O₂ on TiO₂ Anatase (101) and Rutile (110) Surfaces, *Journal of Computational Chemistry*, **32**: 1065-1081 (2010).
- [30] Habisreutinger S.N., Schmidt-Mende L., Stolarczyk J.K., Photocatalytic Reduction of CO₂ on TiO₂ and other Semiconductors. *Angewandte Chemie International Edition*, 52(29): 7372-7408 (2013).
- [31] Zhao L., Yua X., Zhanga S., Menghui J, Changa M., Pana H., Wang W., Xu J., The Phosphorescence and Excitation-Wavelength Dependent Fluorescence Kinetics of Large-Scale Graphene Oxide Nanosheets, *RSC Advances*, 7(37): 22684-22691 (2017).
- [32] Salvaggio M.G., Passalacqua R., Abate S., Perathoner S., Centi G., Transparent Nanostructured Titania Coatings with Self-Cleaning and Antireflective Properties for Photovoltaic Glass Surfaces, CEt Chem. Eng. Trans, 43: 745-750 (2015).
- [33] Baryshnikov G., Minaev B., Ågren H., Theory and Calculation of the Phosphorescence Phenomenon, *Chemical reviews*, **117(9)**: 6500-6537 (2017).
- [34] Boyce J.M., Modern Technologies for Improving Cleaning and Disinfection of Environmental Surfaces in Hospitals, *Antimicrobial Resistance & Infection Control*, **5**: 10 (2016).
- [35] Minaev B., Baryshnikov G., Agren H., Principles of Phosphorescent Organic Light Emitting Devices, Physical Chemistry Chemical Physics, 2014(5): (2014).
- [36] Chien D.M., Dung D.T.M., Dam L.D., Preparation of Nitrogen Co-Doped SiO₂/TiO₂ Thin Films on Ceramic with Enhanced Photocatalytic Activity under Visible-Light Irradiation, *Journal of Experimental Nanoscience*, 7(3): 254-262 (2012).
- [37] Harvey D., "Modern Analytical Chemistry", McGraw-Hill New York, (2000).

- [38] Ke S., Cheng X., Wang Q., Wang Y., Preparation of a Photocatalytic TiO₂/ZnTiO₃ Coating on Glazed Ceramic Tiles, Ceramics International, 40(6): 8891-8895 (2014).
- [39] Kusano D., Emori M., Sakama H., Influence of Electronic Structure on Visible Light Photocatalytic Activity of Nitrogen-Doped TiO₂. RSC Advances, 7(4): 1887-1898 (2017).
- [40] Fagan R., Synnott D.W., McCormack D.E., Pillai S.C., An Effective Method for the Preparation of High Temperature Stable Anatase TiO2 Photocatalysts, Applied Surface Science, 371: 447-452 (2016).
- [41] Wang S., Ang H., Tade M.O., Volatile Organic Compounds in Indoor Environment and Photocatalytic Oxidation: State of the Art, Environment international, 33(5): 694-705 (2007).